

la part pirinenca del domini oriental, en el Ripollès («allà hi ha un *əʒəplúk* quan plou», a Besora de St. Quirze, 1953; «els polls [o pollets] estan a *əʒəplúk*», Orís, 1954) i en el Berguedà («unes roques que un s'hi posa a *əʒəplúk*», 1964); de la banda Empordà-Girona recordo més aviat *soplujar* i *sopluig*; d'*aixoplugar* *AlcM* dóna exemples de Massó i Torrens i Raimon Caselles. En la llengua literària recent *aixopluc* ha guanyat terreny: cita de *Solitud* en V. Català i de *xopluc* en Josep Carner. No estic segur que aquestes formes hagin tingut ús popular a les Illes; potser sí, vist el passatge de Villangómez (*AlcM*); i a la costa del Port d'Andratx em deien que hi havia un *aixopluc* en el caló o recés provisional de la Cova d'en Frareta (1964).

Les dades locals i literàries, tendeixen, doncs, a comprovar que *aixoplugar* és també un mot de la família de *ploure* i *pluja* igual que *sopluig*, *-ujar*, majorment tenint en compte que també s'han usat formes intermèdies: segons *AlcM* *aixoplugar* a la Segarra i l'Urgell i *soplujar* (amb *-g-* però amb *-s-*) a la Selva del Camp; de manera que aquesta deu ser una forma correcta i no errada en el passatge de *La Veu del Montserrat* de 1886 recollit pel *DAG*. Però es tracta d'explicar-nos les formes en *-g-* des del punt de vista formatiu i fonètic. Moll (*AORBB* III, 1930, p. 44 i *AlcM*) diu que es tracta d'una modificació «de *soplujar* per metàtesi de palatalitat»; però ací l'amic fa un petit escamoteig fonètic, car un trasllat de la palatalitat, amb aquesta base, hauria donat *šopluzá* (= **xoplusar*). No es parli, doncs, de metàtesi. I preguntem-nos si no es podria tractar d'una formació de llatí vulgar: *EX-SUP-PLU(V)ICARE*, derivat de *PLUVIA* i *PLUERE*, o bé simplement **SUBPLUVICARE* amb canvi modern de *-s-* en *eix-* tal com en *eixoblidar*, *eixobrir* i les formes en *deix-* = *des-* que he aplegat a propòsit de *AIXETA* i *DEIXATAR*. Tals formacions prolongades en *-ICARE* són ben possibles (*FIGICARE*) i veg. les suposicions i cites que he fet en l'article *ACLUCAR* i en el *DCEC* IV, 531a 1-4, s. v. *TRAGAR*, on ja vaig referir-me a l'origen d'*aixoplugar*. Hi hauria, però, encara, una dificultat en la *u*, car els clàssics *pluere* i *pluvia* tenen *ü* (i els vulgars *ploia*, *pluvere* tenen *ö*); caldria, doncs, sigui recórrer a una contaminació per part dels cat. *pluja* i *soplujar*, sigui admetre que la *-ü-* doble de **SUPPLUVICARE* s'havia ja contret en una *ü* des del llatí vulgar (**SUPPLUCARE*). Aquesta complicació acaba de destruir la versemblança de tal postulat de llatí vulgar per a una formació solament documentada en part del català i en data tan recent.

La següent és l'explicació bona. En diversos llocs del català occidental tinc sentit l'ús del verb *esplugar-se*. Corrent per la serra de Montsec, el 1957, a Peralba de Meià, i havent-nos sorprès, a mi i a l'informador de l'*Onomasticon*, una llarga i forta tamborinada, em tranquil·litza ell anunciant-me que ens *esplugaríem* en una gegantesca cavitat que ja es dibuixava damunt els Carants a les muralles montsequines; quinze dies més tard m'ensenyaven a Tiurana en el «Cinglo de les Penes» una gran balma «que s'hi havien anat a

esplugar gent». Tots dos anomenaren després *espluges* aquestes cavernes, i aquest substantiu l'he sentit viu a dotzenes de llocs per tota la vall de la Noguera Pallaresa i la mitjana del Segre. Vegeu *ESPLUGA*. Podem, doncs, estar segurs que *aixoplugar-se* és simplement el producte de la superposició d'aquest *esplugar-se* amb l'*aixoplugar-se* citat de l'Urgell i la Segarra, mera variant aquest, assimilada, del comú *soplujar-se*.

DERIV.: Tant per al verb paral·lel *soplujar* com per als derivats *sopluig* i *aixopluc*, veg. a dalt.

¹ VI, 2c. No figura encara en l'esborrall de 1867, però sí en l'original de 1877.

Aixorc, V. *eixorc* *Aixorca*, cast., V. *DCEC* (ajorca) *Aixorejar*, V. *orejar* + *Aixorellons* 'espècie de tòfones', V. *ceribions* *Aixorit*, V. *eixerit* *Aixormar*, V. *xurmar*, *xumar* *Aixorrancament*, *aixorrancar*, V. *sorra* *Aixortar*, *-tat*, *aixortó*, V. *avortar* *Aixorubejar-se*, V. *eixerit* *Aixós*: si aquest nom existeix a Fenollet, no és català, i res no té a fer en *AlcM* (altrement cf. la meua alarma referent al desconegut **Allanaig*) *Aixotar*, *aixotonar*, V. *xot* + *Aixovallar*, V. *xollar*, *illada*

²⁵ AIXOVAR, 'quantitat que en diners o en altres béns s'aporta al matrimoni', avui aplicat especialment a la que aporta el fadrister, de l'àrab *šuwār* que té aquell significat, amb l'article *aš-šuwār*. □ 1.^a doc.: *exovar*, 1139, doc. de Santes Creus (MzPi., *Orig.*, 6.1, 3a. ed., p. 56).

És també la forma que apareix en els Costums de la Vall d'Àneu, del S. xv (*RFE* IV, 46), i en Poblet, cartulari, p. 167 i cartulari Sant Cugat, 1189, 3, p. 317. En Llull apareix repetidament, crec que sempre referint-se al que donen a la núvia els seus pares: «conpendràs muller no ages enveja de gran *exovar*», «per so que grans *axovars* pusquen ésser donats, són fets molts peccats», *Doctr. Pueril* (ed. Gili, p. 70; i capítol 64); *Blanquerna* I, p. 120.11; *Blanquerna* II, p. 112.26; *Comm. P. Albert*, 164). En el Rosselló havia corregut una forma alterada com la portuguesa: «aquesta pena se pagarà de l'*eixoal* de les dones, cant a aysd que pertayn a eyles», document de 1306 (*RLR* VII, 56). En el País Valencià va usar-se una forma un poc diferent i amb un significat evolucionat: *eixabuar* «aparato para los niños recién nacidos» (Sanelo); *eixaguar* és també la forma que usà, en el País central, Bodria: *eixaguar*, en *Llibret de Recorts* (*B DLC* VI, 273), i que avui pronuncien encara *aixaqár* a Alcalà de Xivert i a la Vila Joiosa, si bé predomina la forma comuna en la resta del País (segons *AlcM*); hi ha encara *ašaguar* en judeoespanyol (*MLWagner*) i sembla que una variant així també es troba ja en àrab (encara que també podria resultar d'una diferenciació romànica). Tenim d'altra banda arag. ant. *axovar* 'heretat que la muller rep dels seus ascendents' i port. *enxoval*.

El mot en tots aquests llenguatges només es documenta, doncs, aplicat al dot, especialment al de la núvia, i això és també l'única acc. que Dozy (*Gloss.*,